

Толочко Олена Олегівна, курсант навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ
Приходько Ю. П.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИКИ ЯК НАУКИ

Термін «криміналістика» (від лат. *criminalis* – те, що стосується злочину) уперше вживається наприкінці XIX століття судовим слідчим, а згодом університетським професором Гансом Гроссом, який вважав її допоміжною по відношенню до кримінального права та визначав, як вчення про реальні кримінального права.

Криміналістика – наука про закономірності механізму вчинення злочину, виникнення інформації про злочин і його учасників, збирання, дослідження, оцінки і використання доказів та оснований на пізнанні цих закономірностей спеціальних засобах і методах судового дослідження та попередження злочинів.

Предметом науки криміналістики є сукупність об'єктивних закономірностей, пізнання яких необхідне для успішного розслідування і запобігання злочинів.

Предметом криміналістики охоплюються три групи закономірностей:

- закономірності виникнення і розвитку зв'язків і відношень усередині механізму злочину: зв'язок між дією і результатом, повторюваність дій у подібних ситуаціях, стереотипи дій суб'єкта злочину тощо;

- закономірності злочину, формування і реалізації способу вчинення і приховання злочину, зв'язок способу з особою злочинця, залежність способу від конкретних обставин вчинення злочину тощо;

- закономірності виникнення і перебігу явищ, пов'язаних зі злочином, що мають значення для розслідування: скритність підготовки до вчинення злочину, вибір засобів, рекогносцировка обстановки, вивчення предмета злочинного посягання тощо.

Система криміналістики – це складові її розділи (частини), які мають поміж собою стійкі, взаємопов'язані зв'язки та мають тісне сплетіння. Сучасні уявлення про зміст криміналістики дозволяють вирізнити в її системі чотири розділи.

Загальна теорія криміналістики – це її методологічна основа, яка являє собою систему принципів, концепцій, категорій, понять, методів, що відображають предмет криміналістики, як ціле. Основні елементи криміналістики:

- вступ до загальної теорії криміналістики;
- окремі криміналістичні теорії;
- вчення про методи криміналістики;
- вчення про мову криміналістики;
- криміналістична систематика.

Криміналістична техніка – розділ криміналістики, що є системою наукових положень і розроблених на їх основі технічних засобів, прийомів і методів, призначених для збирання, дослідження і використання доказів. Система криміналістичної техніки охоплює такі основні галузі: судова фотографія;

судовий відеозапис; трасологія; судова балістика; криміналістична вибухотехніка; криміналістичне дослідження письма; техніко-криміналістичне дослідження документів; криміналістичне ототожнення особи за ознаками зовнішності; кримінальна реєстрація.

Криміналістична тактика, являє собою систему наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій щодо організації і планування досудового розслідування і судового розгляду, визначення лінії поведінки осіб, які здійснюють судові дослідження, щодо прийомів проведення слідчих та судових дій, спрямованих на збирання і дослідження доказів, на встановлення обставин, що сприяють вчиненню і приховуванню злочинів.

До складу криміналістичної тактики входять: вчення про криміналістичну версію і планування розслідування, концепція слідчої ситуації, тактичного рішення і тактичного ризику, системи тактичних прийомів проведення слідчих і судових дій (тактичні комбінації) та ін.

Криміналістична тактика пропонує доцільні прийоми проведення огляду, обшуку, пред'явлення для впізнання, допиту та інших слідчих (судових) дій, вибір моменту їх проведення, послідовність виконання, творчий підхід в конкретній ситуації, обрання напряму розслідування та лінії поведінки.

Криміналістична методика (методика розслідування злочинів) – розділ криміналістики, який являє собою систему наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій щодо організації і здійснення розслідування і запобігання окремим видам злочинів. Зміст криміналістичної методики становлять загальні положення (криміналістична класифікація злочинів, криміналістична характеристика злочинів, криміналістичне вчення про розкриття злочинів, проблеми взаємодії під час розслідування та ін.) і окремі криміналістичні методики (методики розслідування крадіжок, грабежів, розбоїв, убивств, зґвалтувань, вибухів, пожеж тощо).

Загальним завданням криміналістики є сприяння правоохоронним органам у боротьбі зі злочинністю, повне і своєчасне техніко-криміналістичне забезпечення та супровід розкриття і розслідування злочинів. Дане завдання реалізується на основі всебічного використання досягнень сучасної науки і техніки. Криміналістика забезпечує діяльність органів досудового розслідування, суду і супроводжує процес криміналістичної експертизи науково продуманими засобами, прийомами і методами боротьби зі злочинністю.

Спеціальні завдання криміналістики:

- подальше вивчення об'єктивних закономірностей, що складають основу предмета криміналістики, розвиток її загальних і окремих теорій, як основи розробки засобів, прийомів і рекомендацій з розкриття, розслідування і запобігання злочинів;

- розробка та удосконалення техніко-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів з використанням досягнень природничих, технічних і гуманітарних наук;

- розробка та удосконалення організаційних, тактичних і методичних основ досудового розслідування і судового розгляду, вивчення та узагальнення з цієї метою слідчої і судової практики;

- розробка криміналістичних засобів і методів запобігання злочинів;

- вивчення досягнень закордонних криміналістів та їх використання у розслідуванні злочинів і подальших наукових дослідженнях.

Спеціальні завдання криміналістики – динамічні, вони змінюються залежно від соціальних змін у суспільстві і повинні служити потребам практики боротьби

зі злочинністю, зміцненню законності і правопорядку. Конкретні завдання, у свою чергу, визначаються відносно тих напрямів практики, які спрямовані на боротьбу зі злочинністю.

Загальні та спеціальні завдання криміналістики вирішуються за допомогою конкретних завдань.

У постановці конкретних завдань проявляються тенденції розвитку криміналістики. Вона розвивається на основі: зв'язку і спадкоємності між існуючими і новими криміналістичними концепціями; активного творчого пристосування з метою боротьби зі злочинністю останніх досягнень тих наук, положення яких не можуть бути безпосередньо використані у кримінальному судочинстві; обумовленості криміналістичних рекомендацій потребами практики боротьби зі злочинністю і вдосконалення цієї практики на основі досягнень криміналістичної науки; прискорення темпів розвитку криміналістики під впливом науково-технічного прогресу у сфері, як самої криміналістики, так і суміжних галузей наукового знання.

Отже, наука криміналістика є доволі важливою у нашому житті. Окрім пізнання нового, ми можемо залюбки дізнаватися цікаву інформацію для власного кругозору. Система криміналістики включає у себе декілька складових, які особливі своїм змістом, що дає змогу мати широкий спектр до залучення різних фахівців для розвитку та покращення криміналістики у майбутньому.